

Bogdán László: Vaszilij Bogdanov versei

Vaszilij Bogdanov

Vaszilij Bogdanov (1895–1982) méltatlanul elfelejtett orosz költő életművének jelentékeny része egészen a legutóbbi időkig lappangott, de aztán előkerültek a költő füzetei, és unokája, Tatjana Bogdanova, a Harvardi Egyetem szlavisztika tanára megkezdte a szentpétervári, szibériai és amerikai füzetek anyagának közreadását, magyarázó jegyzetekkel természetesen, amelyek sokat elárulnak a korról és a váltakozó irodalomfelfogásról s arról is, hogy milyen kevéssé értjük a sztálinizmust, irodalmáról és kényszerhelyzeteiről nem is beszélve. Az arisztokrata katonacsaládból származó Vaszilij Bogdanov – unokája már dolgozik biográfiáján is – Párizsban kezdte pályáját, a tízes években két kötete is megjelent (Üvegvilág, 1917, Árnyak délutánja, 1919). 1916-ban vette feleségül Léna Nyezvanovát, a neves költő unokahúgát, az ismert pétervári belgyógyász kisebbik lányát. Noha szüleik már nem éltek (édesapja tüzértábornokként a galíciai fronton halt hősi halált, édesanyjára a lázadó muzsikok gyűjtötták rá a kastélyt, apósát részeg vörösgárdisták lőtték le a nyílt utcán, anyósa a tizennyolcas spanyolnátha áldozataként halt meg... „A család körül – Andrej Belij szerint – körözött a halál fekete madara!”), Bogdanov és felesége a húszas évek elején mégis, barátaik kifejezett ellenkezése dacára is, úgy döntött, hazatelepszene. Szentpéterváron 1924-ben még megjelent egy verseskönyve (Orosz ábrándok), de hamarosan a gonosz, rosszindulatú támadások kereszttüzébe került, s az irodalom peremére sodródott, verseit nem közölték. Dumas, Victor Hugo, Verne és Walter Scott regényeinek fordításaiból élt, s következő könyve, A szuzdáli harangok negyven év késéssel, 1964-ben, a hruscsovi olvadás utolsó pillanatában jelenhetett meg alaposan kiherélve, ami el is vette a költő kedvét a további próbálkozásoktól, ezután már csak íróasztalfiókjának írt... Utolsó éveinek nagy élménye egy különös amerikai utazása volt. Imádott leánya, Tánja, még az ötvenes évek elején ment férjhez a moszkvai amerikai követség harmadtitkárához, és távozott az Egyesült Államokba, de a költő útlevélkérelmét következe-

tesen visszautasították, míg kevéssel halála előtt, 1979-ben mégis kien-
gedték, s néhány felejthetetlen hónapot töltött Berkeley-ben, megismer-
kedett Milosszal és Robert Lowellel. Mindketten kiálltak versei mellett, s
az orosz kiadást jóval megelőző angol és lengyel válogatások utószavait is
jegyezték... Mi most a Tatjana Bogdanova gondozta kritikai kiadásból vá-
logatunk, de szándékunkban áll Bogdanov egész hozzáférhető életművét s
unokája életrajzát is lefordítani...

A fordító

Vaszilij Bogdanov verseiből

Az amazon

A Sándor hídon, egy hajnalon,
láttam a szépasszonyt, batárból
szállt ki, gyönyörű amazon,
végiglibegett ama sávon,
mely tőle minket elhatárol.
Egy régóta szétesett nyárból
tért vissza lila hajnalon,
lovak, gránátosok néztek,
álmélkodva, hosszan utána.
Ki ülhetett az elrobogó,
végeképpen eltűnő batárban?
Lenge, ezüstösen lobogó
fátyla szálldosott utána.
Szólongattam, átnézett rajtam,
számára én ott nem is voltam,
s szétestek a lovasok is,
léggé válva tűntek el sorban
egy hajnalon, a Sándor hídon
titkos csoda részese voltam.
Láttam, visszajön a batár,
búcsút int a hölgy és beszáll.
Robogva tűnnek a seholba.
S én nem feledhetem azóta
ruganyos, csodás természetét,
mélakóros tekintetét,
ahogy a várost nézte hosszan
a felszikrázó virradatban.

*Ez a különös darab az első szibériai füzetben szerepel. Nagyapa akkor fe-
dezte fel, amikor A szuzdáli harangokat szerkesztette, át is írta, némileg egysé-
gesítette, hiszen évek múlva, Szentpétervárra való visszatérésük után még egy
változatban verssé formálta a látomást, de ezeknek a különös daraboknak sem
kegyelmezett a cenzúra, a könyv megjelenését határozottan ellenző egyik „lek-
tor” burzsoá nosztalgiákról beszél (Tatjana Bogdanova).*

A rommá lőtt város

Újra a Nyevszkij proszpekten,
mindenütt rommá lőtt házak.
A sirályok sem a régiek.
A fehér lányok tovaszálltak.

Az üzletek előtt sorok.
Húsért? Kenyérért? Nem tudom.
A sikátorban csontsovány
kutyák, rühes macska oson.

Hova tűntek a részegek,
hamiskártyások, a kurvák?
Aggok, rokkantak, asszonyok,
a romokat takarítják.

Alkonyi fényben lebeg el
Pétervár. Nem múltó álom.
Nézem a Téli Palotát.
Összeáll elvesztett világom.

A leningrádi varjak

A romok között tévelyegtem,
valami csodára várva.
Hirtelen óriási árnyék
borult Szentpétervárra.

Varjak érkeztek Finnországból,
ahová átjárnak zabálni,
de ha jóllaktak, visszajönnek
újabb szovjet csodákra várni.

A két vers más különös darabokkal együtt, Szibériából való visszatérésük után keletkezett. Ahogyan Léna nagymama felidézte a városukkal való újabb találkozást s a rommá lőtt Leningrád csüggesztő képét, nem is csodálkozhatunk bizonyos fragmentumokon. Mindenesetre nagyapapa soha nem is próbálkozott ezeknek a verseknek a közlésével, a háború utáni első szentpétervári füzetben maradtak fenn (Tatjana Bogdanova).

A jelenés

(Második változat)

Az András hídon állok.
Világom hulló szírom.
Forgatnak látomások.

És ott libeg a hídon,
batárjából most száll ki
az álarcos amazon.

Szól-e? Meg fog-e látni?
Világában létezem?
Mosolyog. Ki kell várni,

válaszol-e, ha kérdem?
A zörgő batár suhan.
Volt, nincs, akár az éden.

Tűnődve néz. Nem rohan.
„Várom a huszártisztet,
hoznia kell a lovam?!”

S egy felzendülő kvintett
dallamára lebegve,
egyszerre tovalejített.

Visszament az egekbe?
Talán saját korába?
Itt hagyott, epekedve,

az András hídon állva.
Az eldübörgő autók,
tejeskocsik porában.

Léna monológja

„Ezek a te idült látomásaid,
már ne is haragudj... – korhol Léna,
és zöld szeme tórként kutat bennem. –
Amazonok, hercegnők, címeres
batárok, lovak, huszártisztek,
a régi kvintett, mind azt mutatják,
hogy valami hiányzik. Nosztalgia
ejt foglyul, elsodró depresszió.
Ki kellene költözz a faházba,
ott álmodozni a Bogdanovok
régfi fényéről, az ősi kastély
termeiben bolyongva, idézni fel
a kispót, aki voltál, és akit
sajnos nem ismerhettem, hiszen én
akkoriban jöhettem a világra.”
„Papa, te akkor még herceg voltál? –
szól közbe a karcsú Tánya, és nevet. –
Akkor én hercegekisasszony vagyok?”
„Neveletlen fruska vagy, ne szólj közbe! –
folytatja Léna a diagnózist,
mint aki elhatározta, bármi
történik is, most kianalizálja. –
Nincsen barátja, az a legnagyobb baj.
Túlságosan sokat van egyedül.
Vízioi teljesen rabul ejtik.
Ezt ő már a tajgában megfigyelte.
Időnként mintha kiszállna testéből,
mintha asszociációi setét mezőin
bolyongana, végképp elvesztesse.
Talán ha újra fordítani fog,
francia vagy angol regényeket,
és többét sétál, talán helyrebillen
ingatag lelki egyensúlya? Szóljon,
mit kíván? Hiszen így nem lehet élni!
Szakadékok felett imbolyogva.
Tudja jól, ő sem akart visszatérni
városába. De Tánya miatt sem
maradhettek tovább. Tanulmányait

csak itt folytathatja, Péterváron,
nekik már soha nem lehet Leningrád.”
Léna elhallgat. Aggódva néz rám.
A hídon feltűnnek a huszártisztek.

A jelenés az amazonlátomás második változata. Az élmény olyan erős lehetett, hogy nagypapa évek múlva újra megpróbálkozott vele, de a második változat sem nyerte el első olvasója, Léna nagymama tetszését, hogy miért, az a következő versben olvasható. Nagymama különben soha nem lelkesedett különösebben nagypapa vízióiért, barátjának, Zoszczenkónak viszont mindkét vers tetszett (Tatjana Bogdanova).

Bogdán László fordításai

